

M. ŞEHMUS GÜZEL

"DİGAJ!"

ekitap.ayorum.com

“ DİGAJ ! ”

M. ŞEHMUS GÜZEL

“ DİGAJ ! ”

ekitap biçiminde ilk sunumu: Mayıs 2021

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, parasızdır, hediyeimizdir.

İÇİNDEKİLER

SUNU	5
HALKLARIN GİZİL DİNAMİĞİ	10
TUNUS’U YAĞMAYALANLAR	18
“LAİKLİK ŞAMPİYONLARI”	22
JEOSTRATEJİK DEPREM.....	24
HALKLAR	25
MISIR’DA.....	27
GAVROŞ DA MISIR’DA	29
SARKOZY NE İSTİYORDU LİBYA’DAN	33
ÇOK BİLİNMEYENLİ DENKLEME FARKLI BAKIŞ.....	37
“ÖĞRENDİKLERİMİZ”	41
İYİ ÇİZİLMELİ HARİTAMIZ.....	45
GELECEK GELECEK	48
EK : BİR SİMGE OLARAK : BASTİLLE : ZİNDANDAN ÖZGÜRLÜK ANITI’NA	52

SUNU

Anımsıyorum 2011'de ilkbahar erken geldi. Halkların ikbaharıydı bu ve hiç beklenmeyen bir yerden geldi : Tunus'tan :

Hammamet, Nabeul gibi çok tanınan, zengin, cıvılcıvılcı, Paris kokan, Fransa takliti, feci derecede turistik köy, kasaba ve kentlerinden değil, Tunus topraklarının “içinden”, coğrafyasının unuttuğu, yoksul, yazın yapışkan sıcaktan ter ter terleyen, açlıktan inim inim inleyen, işsiz oranının alıp başını gitmiş, kendi kaderiyle başbaşa bırakılmış, unutulmuş kasaba ve kentlerinden. Denizden, “yabancılardan”, turistlerden ve gözlerden çok uzak Sidi Bouzid, Kasserine gibi küçük iç kasabalarından.

Kıvılcım çakar çakmaz isyan birdenbire baştan sona bütün ülkeye yayıldı. Sonra isyan sınırları aştı...

Tunus'ta bir zabıta memuru zavallı bir işportacının, ama dikkatinizi rica ediyorum, Tunus gençliğinin önemli bir kesimini, iş bulamamak ve benzeri birçok açıdan en iyi biçimde temsil eden, ekmek parasını çıkarmak için canını dişine takan genç bir işportacının malına el koyup, malını ve el arabasını “kamulaştırınca” işportacı genç tenini ateşe verdi ve o ateşten Bin Ali ve aile üyeleri de nasibini aldı.

Tunus halkı üstündeki ölü toprağını attı ve konuşmaya başladı. Tunus'a kar yağdı. Kış yasminaları kardelendir, kış yaseminleri dayanıklıdır.

Tunus'taki örnekten sonra, bütün Magrip ve Maşrek'teki halk kitleleri, “Tunuslular yaptıklarına göre biz de yapabiliriz” dediler : Mısır, Libya, Bahreyn, Sudan, Yemen, Cezayir, Suriye, Ürdün'den sesler gelmeye başladı. Halkların ilkbaharı böyle başladı.

Evet 2011’de ilkbahar erken başladı ve sürdü.

Başkaldıranlar “Bir canım var, diyorlardı, o da çocuklarımın daha iyi bir dünyada yaşaması için feda olsun !”

Evet aynen : “Ben yaşayamadan öldüm bari benden sonra gelecekler bu diktatörlerin kölesi olmasın !” diye ayaklandı halklar.

Halklar çünkü artık özgürce yaşamak, saati gelince özgürce ölmek istiyor.

Evine ekmek, ekmeğine katık, çocuğuna süt istiyor. Asıl önemlisi halkların bunun için müsamere demokrasisine paydos dedirtmekte kararlı olmasıydı. Ya halklar için gerçek ve toplumsal demokrasi ya da hiç bir şey. Halklar özgürce yaşamak istiyor. Zenginle yoksul arasında, kadınla erkek arasında eşitlik istiyor. Toplumsal adalet istiyor : Evet yineliyorum, ekmeğine katık, çayına şeker, çocuğuna süt istiyor ! Otomobil değil, beş yıldızlı apartman değil, biri nikahlı üçü nikahsız dört kadın da değil. Ekmek, katık ve süt. Hepsi bu kadar. Halklar kendi inançlarına göre yaşamak, kendi kimliği altında dolaşabilmek, ana ve baba dillerinde konuşabilmek istiyor. Uzun sözün kısası kardeşlerim halklar herkesin sahip olduğuna sahip olmak istiyor. Ne fazla, ne eksik. Ve asıl önemlisi bunun için adı demokrasi kendisi diktatörlük rejimlerine paydos dedirtmekte kararlı. Bugün varılan nokta budur. Halklar umutlu, diktatörler tedirgin. Bugünleri görmüş olmak ta hani az şey sayılmamalı... Aradan on yıl geçti. 2011 ilkbaharı ve doğurduğu umut dalgası ne olur unutulmasın. O günlerde ve hemen sonrasında neler yazdığımı bir göz atmak istedim. Bilanço fena değil. Yazdıklarımı, bir göz attıktan sonra, sizinle paylaşmak için bilgisayarımın başındayım. Umutla başkaldıran ve birbirini izleyen halklar neredeyse bütün diktatörlüklerin üstesinden geldi. Hepsi yıkıldı. Kimi diktatör

ülkesinden kaçtı. Kimi ülkesinde linç edildi. Ama maalesef istenen özgürlük ve hakiki demokrasiye ulaşamadı. On yıl bir halkın, bir ülkenin, bir devletin yaşamında çok uzun bir zaman sayılmaz. Yeni on yıllarda yeni başarılar elde edilebilir. Gösteriler bunun için sürüyor... Tunus diğerleriyle kıyaslanınca ve bilhassa cesur kadınlarının yoğun biçimdeki katılımı sayesinde bugün demokrasiye, Batı tipi demokrasiye, en yakın rejim içinde yaşıyor.

TUNUS'TA KADINLAR GÖSTERİDE

Diğerleri ise değişik aşamalardan geçiyor: Mısır örneğinin Müslüman Kardeşlerin kurduğu “Özgürlük ve Adalet Partisi” deneyimiyle kısa bir süre yaşamaya çalıştı ama başaramadı. Askeri darbe geliverdi... Askeri vesayet altındaki rejim sürüyor...

Libya, Yemen, Suriye ve bir dizi başka devlet ve ülke ve halkları maalesef paramparça...

İlk baharla gelen umut umutsuzluğa dönüşüyor gibi, ama yarınlarımızda yeniden umut doğması da mümkün. Halklar

yenilgiye, derin depresyona yakın bir duraksama içinde bugün. Ama yarınlar için umutsuz olmanın da çok özel bir nedeni yok. Umutlarımızı yeşertmek yeniden.

Bu çalışmada daha önce yazdıklarımı, gözden geçirdikten, ufak tefek birkaç değişiklik ve birkaç ek yaptıktan sonra paylaşıyorum.

Bu mütevazı çalışmada tarih, bilhassa siyasi tarih var. Çünkü her şeyin kökeni tarih ve her şeyin kökeninde bizzat kendi tarihi var.

Tarihin toplumsal yüzünü ve yönünü olanaklar ölçüsünde ihmal etmiyorum. İrdelediğim ülkelerin toplumsal yapısını es geçmiyorum. Bu sayede tarih, olayların basit bir biçimdeki dizimi olmaktan çıkıyor ve olaylar bütünlüğüyle, siyasi, ekonomik, toplumsal cepheleri ve kültürel zenginlikleriyle gözler önüne seriliyor. Tarihi hem dinliyor, hem de tarihin dinlenilmesinin son derece yararlı olacağını belirtiyorum. Hem dinliyor, hem izliyor, hem de onları, tarihi ve günlük olayları, varsa bütün derinlikleri ve değişik boyutlarıyla konuşturmaya çabalıyorum. Eksiklerim mutlaka var, tamamlanmalarını okuyucuya bırakıyorum. Okuyucudan rica ediyorum.

Bu çalışmada siyasetbilmi de var. Günlük siyaset es geçilmeden. Kısa jeostratejik analizler de var. Bölgemizdeki gelişmelerin ve devletlerarası ilişkilerin, sorunların irdelenmesiyle birlikte.

Zihniyet meselesine de değiniyorum. Böylece siyasi felsefeye doğru gidilmesinin yararına işaret etmek istiyorum.

Tarihin kültür tarihi boyutunu ihmal etmiyor ve birçok gelişmenin altında, yanında, kenarında mutlaka kültürel meselelerin önemini vurgulamak olanağı da buluyorum.

Bildiklerimi sizinle paylaşıyorum. Herşeyi bilmediğim için herşeyi açıklayamıyorum, her sorunun yanıtını da veremiyorum.

Özgürlük için direnmek gerektiğini birçok kez vurguluyorum. Ama bu bilgili bir direnme olmalıdır.

Magrip'te ve Maşrek'te, isimlerini andığım coğrafyalara göz diken saldırganları, onların bölgemiz halklarına yönelik kurnazlıklarını görmemezlikten gelmeden, olan-bitenleri geçmiş tarihi dersleriyle birlikte aktarmaya çalışıyorum. Halkların, neredeyse bütün unsurlarıyla halkların, üstlerine serilmek istenen “ölü toprağını” attıklarını, yerlerinden doğrulduklarını son on yılda yaşanan tarih bize bir kez daha gösteriyor. Gören gözler için.

Sunuyu bitirirken “DİGAJ !” için de iki satır yazayım : Fransızca dégager kelimesinden kaynaklanıyor. Emir biçimi “Dégage !”dir. Degaj biçiminde telafuz edilir. Futbolda da kullanılır, bilhasa kalecilerin topu uzaklara itelemelerinde. Burada “Defol” veya “Defol git !” anlamındadır ve Akdeniz'in esmer çocuklarının dilinde “Digaj !” diye telafuz edildi, Tarih'e de böyle geçti ; bu çalışmaya da başlık olarak seçildi. Yakıştı sanıyorum.

Bütün kötülere ve kötülöklere bir digaj da bizden. Digaj !

M. ŞEHMUS GÜZEL

PARİS, 11-16 MAYIS 2021

HALKLARIN GİZİL DİNAMIĞI

MISIR'DA “POUVOIR DEGAGE !”: “İKTİDAR DEFOL !”

İsyan başladı. Bıçak kemiğe dayanınca çünkü başka yol da kalmamıştı.

“Yurttaş” diye anılan ama aç, yoksul ve eğitimsiz bırakılan halklar, halkların en yoksulları ve onlarla birlikte yola çıkan en akıllıları, en bilinçli olanları ve “böyle gelmiş böyle gitmemeli” diyenleri, öğrenciler, emekçiler, sendikacılar, öğretmenler, avukatlar, mühendisler, yargıçlar, ötekileştirilenler, kadınlar ve erkekler ve çocuklar hep birlikte ayaklandılar.

“Büyük Ortadoğu ve Magrip Projesi” yerine 2011’de “Halkların Özgün Projesi” gündeme alındı aniden.

Evet halklar ayaklandı. Ayaklanıyor. Ayaklanacak. İsyan böyle başladı. Başlıyor. Başlayacak.

Halkların isyanında devrimci bir dinamik olduğu açık. Ancak isyan devrim değildir. Halkların ayaklanması özü gereği, başlatılışı ve sürdürülmesi bağlamında, yapılanmış, yapısı, unsurları, hedefi, programı belirlenmiş bir devrim hareketi değildir. Son derece dikkat çekici, epey ders çıkarılacak eylemler dizisidir isyan. Demokrasi ya da hiç bir şey. İşte bugün varılan nokta budur. Halklar umutlu.

KAHİRE'DE GAVROŞ

Tunus'tan Bin Ali ve eşinin kaçmasından, Mısır'da Mübarek'in istifasından sonra Magrip ve Maşrek'te diktatörlerin tir tir titremesi sürüyor, “domino teorisi” sonucu “sıra bize de gelirse”

korkusu içinde. Her şeye karşın, kimi otuziki yıldır kimi kırk yıldır hâlâ “devletlerini” yönetmekte ısrarlı, aşınmış, kaşarlanmış ve doymak bilmeyen yiyici dinzorları halk rüzgarı silip süpürecek (mi?). Herhalde.

Peki yerine ne konulacak ? Bu belli değil. Çünkü halkların eylemlerini, isyanı, ayaklanmayı yöneten ve bilinçlendiren siyasi parti, siyasi lider ve program eksikliği çok açık.

Tunus'ta, Mısır'da ve onları izleyen ülkelerdeki halkların isyanında devrimci bir dinamik söz konusu elbette. Ancak ayaklanma devrim değildir. Gördüğümüz ve izlediğimiz gibi, halkların ayaklanması, özü gereği, başlatılışı ve sürdürülmesi bağlamında, yapılanmış, yapısı, unsurları, hedefi, programı belirlenmiş, yapacakları konusunda uzlaşmış bir devrim hareketi değil.

Evet son derece dikkat çekici, epey ders yüklü eylemler dizisi var ama herhangi bir partinin önderliğinde uzlaşmış hedefler, ortaklaşa saptanmış noktalar, iktidarı alınca ilk yapılacaklar listesi yok.

Bu bağlamda şu soruyu sormak mümkün : Devrimci dinamik devrime dönüştürebilir mi ? Devrimci dinamikten devrim doğar mı ? Yanıtlanması zor. Ancak denemekte yarar var.

Hemen şunu söyleyebiliriz : Halkların ayaklanmasının devrim olarak nitelenebilmesi için birkaç eksiği var.

Somut bir örnek vermek mümkün. Ayaklanmalar sırasında bir dizi eylem içinde resmî binaların, bakanlıkların, vali ve kaymakam konaklarının, hükümet binalarının, lüks otomobillerin, lüks villaların yakıldığına tanık olduk. Binaların yakılması yönetici takımlarına nefretin somutlaşmasıdır. Bu anlaşılıyor.

Eğer devrim söz konusu olsaydı devrimciler bu tür binaları yakmazlardı, onları ele geçirirler ve işlerin yürütülmesini, köy, kasaba ve kent yönetimlerini üstlenirlerdi. Kasaba ve kentlerde resmî binaların, radyo, televizyon kurumlarının, postanelerin ele geçirilmesi devrimin başarıya ulaştırılması için tayin edici birer mevzidir çünkü. Bütün devrimlerde izlenen yol budur.

Mısır’da isyan etmiş gençlerden biriyle konuşan Amerikalı bayan gazeteci soruyor :

“Gelecek sorunların çözümü için nasıl örgütlenmeyi düşünüyorsunuz ?” Gençin yanıtı :

“Biz onunla ugraşmıyoruz, biz ihtilal yapıyoruz !”

Şiirsel ve kulağa hoş gelen bir laf ama devrim için biraz daha fazlası gerekiyor.

Örneğin sıkı bir biçimde örgütlenmek. İyi bir örgüt sahibi olmak. Ülkenin bütün yerleşim birimlerinde şubelere, “antennelere”, taraftara, militana, üyeye sahip olmak.

Binaların yakılması yönetici takımlarına, zenginlere ve zenginliklerini teşhir edenlere nefretin somutlaşmasıdır. Ama sonuç itibarıyla devrimcilerin yapmaması gereken ve genel olarak yapmadıkları bir iştir.

Öte yandan, Tunus’ta ve Mısır’da örneklerini gördüğümüz gibi, yakma, yıkma ve yağmalama eylemlerini, bizzat polislerin, hatta sadece bu tür işlerle görevlendirilmiş sivil polislerin ya da polislerce hapishanelerden serbest bırakılan, ya da belli bir ücret karşılığında “bir günlüğüne kiralanmış” serserilerin, başıbozukların yaptığı da biliniyor. Onların amacı kaos, dünyanın sonu, kıyamet görüntüleri yaratarak, ayaklanmaların sadece bu tür eylemlere, yakıp yıkmaya, yağmalamaya yönelik ve çalıp-çırpmak amaçlı

olduğunu güya ispat etmek ve gözden düşürülmesine çalışmak. Mısır’da bunu bilen gençler bu tür eylemlerin önüne bizzat geçtiler. Yakıp yıkmayı engellediler. Hatta Müze’den çalınanları hırsızların ellerinden bizzat alıp Müze sorumlularına bizzat iade ettiler.

Örgütlü, amaçları ve uzlaşmış ilk hedefleri önceden belirlenmiş devrimlerde bu tür eylemler tercih edilmez.

Tunus, Mısır, Yemen, Ürdün ve diğerlerindeki halk ayaklanmalarında en çok dikkat çeken başka bir nokta da isyanı kanalize edebilecek, isyanı belli hedefler etrafında toparlayabilecek siyasi parti yokluğudur. Burada otuz yıl veya daha fazla süren diktatörlüklerin muhalif partilerin gerçekten ve ciddi bir biçimde örgütlenmesini engellediğini de unutmamalıyız.

Bu tür ve adını müsamere demokrasisi koyduğum diktatoryal rejimlerde “Saray’ın” muhalif partileri yok değil. Hatta Mısır’da zaman zaman görüldüğü gibi bu partilerden birinin ismi “Komünist Partisi” bile olabildi, ama bunlar muhalefet partileri değil, Karagöz Hacivat oyunundaki seyircilerdir.

Halk ayaklanmalarında örgütleyici ciddi ve gerçek siyasi parti yokluğu yanında eksiği en çok duyulandıran biri de hareketin güvenliğini sağlayacak mekanizmalardan yoksunluğudur. Yani ordusunun, polisinin, silahlı güvenlik gücünün bulunmamasıdır.

Kimi ülkede ordudaki belli sayıdaki subayın, polis teşkilatındaki belli sayıdaki polisin hareketin militanı veya sempatizanı olması sayesinde “işin” kotarılaacağı sanıldı/sanılıyor. Portekiz’deki askeri darbe ve tarihteki birkaç istisna dışında bunun pek örneği yok.

Mısır’da ve Tunus’ta ordunun genç subaylarının ayaklanmalara karşı son derece sempatik davrandıklarını gördük. Çünkü onlar da

toplumun birer parçası, toplumu etkileyen siyasi gelişmelerden onlar da etkileniyorlar.

Subayların birçoğu ayaklananlarla akraba, aynı okullardan mezun, teğmen, üstteğmen ve benzeri rütbelerdeki ilerici ve gerçek demokrasiden yana subaylar. Ama üst düzeydeki subaylar daha tutucu ve verili düzenle içli dışlı. Mısır ordusunun, Türkiye’deki OYAK (Ordu Yardımlaşma Kurumu) benzeri yapılanmasıyla, yatırımlarıyla ekonomide önemli etkinliği olduğunu, bu yoldan ordunun üst düzey subaylarının varolan düzenle içli dışlı olduğunu ve bunun sonucunda sistemi şiddetle koruduğunu da unutmamak gerekiyor.

Halklar iş, ekmek, aş istiyor. Yurttaşlarını inim inim inleyen ve asla dokunulmaz sanılan ve kendini öyle gören diktatörlükleri titreten halkların ayaklanmaları son derece etkileyici. Sempatikle bakılıyor ve destekleniyor. Ancak Tunus’ta ve Mısır’da olduğu gibi halkların ayaklanması iktidara aday başka gruplar tarafından kullanılıyor, kullanılabilir.

Diktatörlüklerde örgütlü ve silahlı kurum sadece ordu olduğu için, ordu halk ayaklanmasını sahiplenip, ona arka çıkıp, kendi iktidarını pekiştiriyor veya kendine yakın başka isimleri iktidara taşıyor ve iktidarı “uzaktan komutayla” yönetiyor. Siyasi hayat üzerinde vesayet rejimi kuruyor.

Burada ordunun siyasi işleri yürütecek kadrolardan yoksunluğunu veya bu alanda etkili olacak sayıda ve yetenekte elamanı olmadığını da belirtmek gerekiyor.

Dahası kimi ülkede orduyu yönetenler siyasi işleri de üstlenmek istemiyorlar. Saati gelince sorumlulukları sivil siyasetçilere yükleyebilmek, “faturayı onlara çıkarabilmek” umuduyla siyaseti sivillere bırakıyorlar.

İsimler değişiyor, belli bir zaman için umutlar yeşeriyor, ancak rejim değişmiyor.

Belli bir sürede kimi işler düzetilmek istense bile toplumun temel işleyiş düzeni a’dan z’ye değiştiril(e)medeği için, hakiki devrim yapı(a)madığından, halkların istekleri maalesef istek olarak kalıyor.

Bu durum ne kadar sürebilir ? Ne kadar sürecek ? Tarih yeniden hızlandı. Bir kez daha. Bunu zaman gösterecek. On yıldan sonraki önümüzdeki zaman.

Gençler başta, halklar siyasi gelişmeleri etkileme ve yöneltme gücüne sahip olduklarını ispatladılar. Ne zaman yönetme gücüne de sahip olacaklar ?

Halklar kendilerine verilen sözlerin yerine getirilmemesine daha ne kadar tahammül edebilecekler ?

Ayaklanmalar ne zaman devrime dönüşecek ?

2011’in ortasında herkesin sorduğu sorulardan birkaçı bunlardı. On yıl geçti aradan soruların yanıtlarını hâlâ bekliyoruz. Araştırıyoruz. Öğrenmeye çalışıyoruz.

Halkların ne istediğini ise çok iyi biliyoruz, çünkü bu isteklerini yineleyip duruyorlar. Yineleyip duruyorlar. On yıllardan, yüzyıllardan bu yana.

Halklar özgürce yaşamak istiyor. Zenginle yoksul arasında, kadınla erkek arasında eşitlik istiyor. Toplumsal adalet istiyor : Ekmeğine katık, çayına şeker, çocuğuna süt istiyor be ! Süt be kardeşim süt ! Otomobil değil, beş yıldızlı apartman değil, biri nikahlı üçü nikahsız dört kadın da değil. Ekmeğine katık ve çocuğuna süt.

Halklar kendi inançlarına göre yaşamak, kendi kimliği altında dolaşabilmek, kendi dillerinde konuşabilmek istiyor.

Uzun sözün kısası kardeşlerim halklar herkesin sahip olduğuna sahip olmak istiyor. Ne fazla, ne eksik. Ya halklar için demokrasi ya da hiç bir şey.

İşte bugün varılan nokta budur.

TUNUS’U YAĞMAYALANLAR

Kar yok
yağmur da olmaz
bu ülkede,
gece olabilir, karsız.
Ne kar ne yağmur,
hava kapalı olabilir,
yarından umudunu kesme
yine de
sakın
çünkü
kapkaranlık bir gece bitmeden
parlayan ışık(lar)
umudu alevlendirir
ansızın.

Tunus’ta Aralık 2010’dan itibaren başlayan ve süren “olayları”, “gelişmeleri”, “olan-bitenleri”, aslında henüz tam anlamıyla bitmemiş olanları, açıklamakta belki bir parça işinize yarar umuduyla şu birkaç satırı sizlerle paylaşmak istiyorum :

Anlatacaklarım aynı zamanda ülkelerinden kaçan, Cidde’de Kızıldeniz’e iki adımlık Kral Sarayı’nda “misafir” Bin Ali ve işbilir eşi Leyla Trabelsi’ye dairdir.

Tunus’tan kaçtıklarında kimi karikatürist onları bavullarından dolarlar uçuşuyor çizdiler.

Ama Leyla Hanım, zeki hırsız, kağıt (altını çizmeli, altını değil, bu sözcüğün altını çizmeli) para alıp kaçacak kadın mı ? Bakın nasıl hazırladı kaçışını :

14 Ocak 2011’de temelli kaçmadan birkaç hafta önce Tunus Merkez Bankası’nı bizzat ziyaret edip, tabancayı, pardon olmadı, tebessümünü, tamam bu oldu, Merkez Bankası Müdürü’nün alnına dikmiş ve “Sökül lan altınları !” demiş. O an orada bulunan bir buçuk ton, evet evet yanlış okumadınız tam bir buçuk ton, birer kiloluk binbeşyüz külçeyi alıp, bir süre ortadan kaybolmuş...

Zaman geçtikten sonra altın kaçırma işini 18 Aralık 2010’da özel bir uçakla yaptığı biliniyor artık.

Altınları o gün gizlice İsviçre’ye götürmüş, oradaki bankalardaki gizli kasalarından birine yatırmış ve ülkesine, Tunus’a, dönmüş. Bu hırsızlık değilse nedir ?

Olayların daha başındayız ve kadın tedbirli. Kağıt para bu belli mi olur, değerini yitirebilir, çantadan düşer, uçar falan filan feşmekan. Ama altın öyle mi?

Leyla Hanım, daha gençken, bir süre metresi olarak yaşadığı Cumhurbaşkanı ile, ilk eşinden boşanır boşanmaz evlenmesinin hemen sonrasında, eşinin ve eşinin ailesinin işlerine karışmamış, ama kendisi, kardeşleri, toplam on erkek kardeş, onların on kere çocukları, on kere torunları... eşleri, eşlerinin aile üyeleri, yeğenleri, bütün akrabaları, Tunus ekonomisinin kalan alanlarını

ele geçirmiş ve semirmiş, semirmiş, semirmiş. O kadar ki Trabelsi ailesi Bin Ali ailesini “sollamış”. Zenginlikte. Alışverişte. Gösterişte.

Tunus ekonomisinin Trabelsi ve Bin Ali aileleri arasında nasıl yağmalandığını ekonomistler, uzmanlar, bu işleri iyi bilenler ve hiç bilmeyenler ölçmekte zorlanıyor. Bu kadar büyük ölçekte bir vurgun hiç görülmedi daha.

El atmadıkları, komisyon almadıkları işkolu ve iş kalmamış. Varlıkları milyarları birkaç kere çarpıyor, topluyor, asla çıkarmıyor. Böylesi bir hırsızlık mekanizmasını bu kadar uzun zaman ve bu kadar üst düzeyde sürdürmek basbayağı örgüt gerektiren bir iş. Bin Ali ve Leyla Hanım örgütlü, “couscous connexion” adı verilen cinsten.

“Couscous connexion” ve adını andığım iki aile boyu takımın Tunus’u nasıl yağmaladığı konusunda daha ayrıntılı bilgi için Nicolas Beau ve Catherine Graciet’nin ciddi araştırmalar sonrasında kaleme aldıkları şu kitaba bakılabilir : La régente de Carthage, main basse sur la Tunisie, La Découverte Yayınları, Paris, 2009. Kitabı edinmek zor olabilir, ama kitaptan kimi bölümleri okuyabilmek için kitabın yazarlarının çalıştığı şu siteye bir göz atılabilir : www.bakchich.info.

2009’da kitabın yayınının ve dağıtımının engellenmesi, kitabın acilen toplatılması için Leyla Trabelsi Paris’te dava açtı. Paris’te Yayınevi önünde Tunus devletinin adamları gösteri düzenlediler ama boşuna : Davası rededildi, göstericilerin sesini ise kendilerinden başkası duymadı.

O günlerde ilginç olan bir nokta da şuydu: Bin Ali’nin ailesiyle kaçmasından sonra bu kitabın artık Tunus’taki kitapçılarda da okuyuculara özgürce sunulması ve kitabın ilgi toplaması. Tunuslular böylece devlet hazinesinin nasıl tam takır hale

getirildiğini, bir parça ve kulaktan dolma veya gözlemlene yöntemiyle bildiklerini, belgeleriyle ve ayrıntılarıyla öğreniyorlar. Öğrenebiliyorlar.

Hırsız Leyla'nın en nefret edilen hırsız yeğenlerinden biri bıçaklanarak öldürüldü, hem de yakın korumalarından biri tarafından, diğerleri fıldır fıldır aranıyorlar... Bu ailenin halkta doğurduğu nefreti ölçecek alet henüz icat edilmiş değil.

Defalarca gözden düşen ama her halk ayaklanmasında, şiddetle ve zulümle bastırmak için göreve çağrılan, bütün gençlik kariyerini askeri ve sivil istihbaratta yapmış Bin Ali nihayet üçüncü halk ayaklanmasında ülkesinden kaçmayı tercih etti.

On milyonluk nüfusu denetlemek, korkutmak, işkence etmek, öldürmekle görevli ve bu şirin ülkeyi kocaman bir komiserliğe, koskocaman bir hapishaneye çeviren 170 bin polisi bile onu kurtaramadı.

Leyla ve Bin Ali'ye Fransa'ya giriş izni verilmedi ama ailenin bir bölümü fazla dikkat çekmeden Paris'e kadar gelip en şık mahallelerdeki villalarına veya gözden uzak saraylarına çekildiler. Bin Ali ve Leyla'nın, işler yatışınca Fransa'ya koşup, milyonlarca öroluk şatolarına, villalarına yerleşeceklerine yüzde yüz inanılıyor. Bin Ali ve eşinin Fransa Cumhuriyeti'nin o günlerdeki Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ve eşi Carla Burini-Sarkozy'nin çok yakın dostları olduğu biliniyor, Bin Ali'lersiz Sarkozy'lerin canlarının çok sıkılacağı iddiası bile ileri sürülüyor. Bin Ali buna fırsat bulamadı... Leyla Hanımın ne yaptığı veya ne yapacağı ise bilinmiyor. Şimdilik.

“LAİKLİK ŞAMPIYONLARI”

“Arap dünyasının laiklik şampiyonları” olarak tanınan, muhalefet bir parça hareketlenince, islamizm, islamcı diktatörlük ve benzeri korkulukları ikide bir oynatarak, Fransa başta AB üyesi devletlerin ve ABD’nin kayıtsız şartsız desteğini elde eden, islamizmin ve olanın yada olmayanın korkusunun rantını yiyen, Batı’nın “gözde çocukları”, Bin Ali’ler ve Mübarek’lerin, ve bir ölçüde olsa bile Kaddafi’nin, bu oyunu da onları kurtaramadı. Kaddafi açısından da Mayıs 2011’de kurtarmaya yetmeyeceğe benziyordu. Ve öyle de oldu. Trajik bir biçimde Kaddafi öldürüldü...

Tunus diktatörü Bin Ali’nin hele islamın en tutucu kanatlarından vahabilerin yönetimindeki Suudi Arabistan’a sığınmak zorunda kalmasıysa olsa olsa tarihin bir kara mizah dersidir.

Mısır’da, Mübarek, eşi, aile üyeleri ve yakınları yargılandılar. Tunus’ta Bin Ali ve eşi hakkında soruşturma açıldı. Bu ikisi nereye giderlerse gitsinler yakalanacaklar ve yargılanacaklar. Halklarının göz nurunun ve alın terinin ürününü kendilerine mal edenler, çalıp çırpınlar, vurup kaçanlar affedilmeyecekler.

Magrip ve Maşrekte diktatörler tir tir titiyorlar, “domino teorisi” sonucu “sıra bize de gelirse” korkusu içinde. Bu korku çok ciddi boyutlarda birçok sarayda duyumsanıyor. Yetmişlerini, seksenlerini aşmış ve hâlâ “devletlerini” yönetmekte ısrarlı yaşlı, kaşarlanmış ve doymak bilmeyen yiyici dinzorları halk rüzgar(lar)ı silip süpürecek (mi ?)

Belki.

Peki yerine ne konulacak ? Bilinmiyor.

Çünkü halk hareketlerini yöneten ve bilinçlendiren siyasi parti, siyasi lider ve program eksikliği var. Bu eksiklik te öyle hemen ayak üstü geçirilebilecek gibi değil.

Tunus bir bağlamda bir parça istisnadır : Tunus'ta ne iyi ki sivil toplum ciddi bir biçimde derneklerde, sendikalarda örgütlenmişti ve muhalafetteki siyasi partiler birlikte hareket etmek zekasını, ustalığını gösterebildiler. Bütün muhalafet birleşerek demokrasiye geçiş sağlanabildi. Bu bile kolay olmadı. Ama oldu. Kadınların belirleyici rolünü bu vesileyle de bir kez daha vurgulamalı.

JEOSTRATEJİK DEPREM

Tunus serüveninde, hırsız takımını son dakikaya kadar “tutan”, hatta Bin Ali ve eşine sığınma hakkını bile en üst düzeyde (cumhurbaşkanı ve başbakanla ve ilgili bakanlar düzeyinde) görüşen Fransa “dost” bir, belki iki devleti daha yitirdi.

Tunus halkı ülkelerini uzun yıllar boyunca sömüren Fransa’nın geçmişten gelen borçlarına bir de bunu ekedi. Ve bu öyle kolay kolay unutulacak cinsten de değil.

ABD, Fransa’nın eski sömürgelerinden Fildişi Sahili, Nijer, Senegal gibi devletlerden sonra Tunus’ta da ayağını kaydırıyor, hem de iyiden iyiye.

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Afrika’da “emin adımlarla” ilerliyor. ÇHC dünyadaki ikinci süper güç konumunu pekiştiriyor. Artık birincilik için ABD ile yarışıyor. Fransa’yı umursamıyor bile.

Afrika’da, ÇHC ve ABD, Fransa’yı sıkıştırıyor, Afrika biliyor, gülüyor, yürüyor. Yavaş yavaş ama yürüyor...

Rusya Federasyonu ise Maşrek’te Avrupalı emper-zalimleri köşeye sıkıştırdı. Rusya olmasaydı Suriye’de Başar iktidarını bugüne kadar sürdürebilir miydi ?

Afrika’da, Magrip ve Maşrek’te, “süper güçlerin” tasarıları, ABD ve müttefiklerinin “Büyük Ortadoğu ve Magrip Projesi” mi “tutacak”, halkların kendilerine özgü projesi mi ?

Bu soruyu akan zaman duran zaman yanıtlayacak. Zamanı gelince.

2011’de doğan ve birçok boyut kazanan halkların umut dolu eylemleri bugün tümüyle bitmiş sayılmaz. On yıl sonra birçok ülkede umudun yerini umutsuzluk almış olsa da gelecek için yine de hazırlıklı olmalıyız derim : Özgürlük türküleri söylemek için.

HALKLAR

Tunus'taki örnekten sonra, Mısır, Libya, Bahreyn, Sudan, Yemen, Cezayir, Suriye, Ürdün'den sesler gelmeye başladı. Halkların ilkbaharı'nın coğrafyası genişledi. Yayıldı. Evet 2011'de ilkbahar erken başladı ve sürdü. İne çıka sürüyor da ...

Barut kokusu. Yakılan lastiklerin, otomobillerin, resmî binaların, polis kamyonlarının kokusu birbirine karıştı. Sesler ve gürültüler gökyüzüne yükseldi.

“Burunlarından kıl aldırmayanlar” birdenbire 2011'in yıl başında un, şeker ve sütün fiyatını arttırdıklarını anımsadılar :

Ürdün'de ilk gösterilerden fena halde korkan kralın emri üzerine temel gıda maddelerinin fiyatları hemen yüzde 25 oranında azaltıldı.

Başka krallar, prensler ve “reisler” de benzer yöntemlerle ayaklanmaların önünü kesmek istedi.

Kalıcı sonuç alıp alamayacaklarını göreceğiz.

Birçoğunda gösteriler aralıklarla sürüyor... Çünkü istekler sadece mideyle ilgili değil. Beyinle de, gözle de ilgili. İlkbaharın bıraktığı ilginç miraslardan biri halkların artık gösteri yapmaktan korkmaması. Protesto için ve/veya isteklerin dile getirilmesi, duyurulması için gösteri ve yürüyüşlerin kullanılmasının demokratik bir eylem biçimi ve bir hak olarak siyasi, ekonomik ve toplumsal alanlara yerleşmesi...

Halklar daha çok özgürlük, daha çok demokrasi istiyor.

Ülke zenginliğinin paylaşımının daha dengeli, daha adil bir biçimde yapılmasını da.

Ürdün’de kral emir verdi, fiyatlar azaltıldı, gösterilerin ve eylemlerin tansiyonu düşürüldü. Ama başkaları, örneğin Cezayir, Suriye ve Mısır, polisleri ve askerleriyle isyanı sert ve sıkı biçimde “ezmeye” kalktılar...

TUNUS'TA BİR GÖSTERİ

MISIR’DA

29 Ocak 2011 cumartesi sabahı, Mısır’da “Reis” “yeni bir hükümet”ten, “yapılacak reformlardan”dan söz etti. Ama bu çok geç kalmış bir girişimdi. Atı alan Üsküdar’ı geçmişti ve herkes “Reis’in” pılını pırtını toplayıp, gidip gitmeyeceğini konuşuyordu. Göstericiler, Tahrir Meydanı’ında günlerdir “demokrasi nöbeti” tutan devrimciler, burada da kadınlar en başta, erkekler ve çocuklar da, emekçiler ve emekliler de, işçiler ve işsizler de onun bir an önce gitmesini ısrarla dile getiriyorlardı.

O gün veya bir gün önce, Mısır Genel Kurmay Başkanı “görüşmek için” gittiği ABD’den acele döndü...

ABD’nin bölgedeki “yaşamsal müttefiklerinin” en önemlilerinden Mısır’ı “boşaması” olanaksız(dı). Ancak artık bütün kirli çamaşırları ortaya dökülmüş ve 30 yıllık diktatörlükten sonra yeniden reis “seçilmeyi” düşündüğü veya yerini oğlu Cemal’e bırakmayı tasarladığı bilinen Mübarek’i koltuğunda tutmanın olanaksızlığı da ortadaydı. O zaman ondan ayrılmak ve ordunun yardımıyla “iyi çocuklardan” birinin “reis” olarak atanması ve isyanın “yumuşak geçişle” atlatılması programlandı. Tutacak mıydı ?

28 Ocak 2011, cuma akşam saatlerinde, Kahire, İskenderiye, Süveyş gibi büyük kentlere giren silahlı kuvvetlere ayaklananların bir bölümü alkış tuttu...

Ordu halk hareketinin rüzgarını arkasına alıp “uzaktan yönetilen” iktidarını sürdürecektir mi ? “Vesayet rejimine” yeni bir “yüzle” mi devam edilecek ?

Mübarek’in Hava Kuvvetleri komutanı ve 1973’te Kippur Savaşı’ndaki “zaferi” sayesinde reis yardımcılığına atandığını, 6

Ekim 1981’de gösteri sırasında katledilen reisin yerine getirildiğini anımsamalıyız. O gün Enver Sedat öldürülürken hemen yanındaki ve elinden yaralı olarak tribünden yakın korumaları tarafından hızla uzaklaştırılan general Mübarek’ten başkası değildi.

O günden bugüne iktidarda, kendisini, aile üyelerini zengin etti, halkının “dilenci durumuna” düşmesine sebep oldu. İşte otuz yılın özeti. Alabildiğine zenginleşen vurguncu, talancı, hırsız takımları ve günden güne yoksullaşan ve son aylarda ekmek ve tuz, süt ve şeker bile satın alamayan milyonlarca “yurttaş”.

Bir de gösteri yaptılar diye göz yaşartıcı bomba at, vur, öldür. Sonrası nedir ki ? Bir hayat. Evet altı üstü bir hayat. İşte bugün bu insanlar bu hayatı boylu boyunca dünyamızın sokak, cadde, bulvar ve meydanlarına seriyorlar :

“Bir canım var, diyorlar, o da çocuklarımın daha iyi bir dünyada yaşaması için feda olsun !” Evet aynen böyle.

“Ben yaşayamadan öldüm bari benden sonra gelecekler bu diktatörlerin kölesi olmasın !” diye ayaklanıyor halklar.

Halklar çünkü artık özgürce yaşamak, saati gelince özgürce ölmek istiyor. Evine ekmek, ekmeğine katık, çocuğuna süt istiyor. Ve asıl önemlisi bunun için müsamere demokrasisine paydos dedirtmekte kararlı.

GAVROŞ DA MISIR’DA

Eduardo Castaldo’nun 28 Ocak 2011’de, Kahire’de çektiği ve 12 Şubat 2011 tarihli Le Monde’un hafta sonu eki Le Monde Magazine’de (s. 23) yayınlanan fotoğrafa lütfen dikkatlice bakınız. O sabah, polisin saldırısından sonra, göstericiler komiserliğe hücum etmek ve ele geçirmek üzere yürüyorlar.

Fotoğraftaki küçük çocuğun sağındaki sevimli ve inanmış iki genç, marka pabuçları, marka montları ve marka cinleriyle, sağındakiler iyi giyimleriyle dikkat çekiyor. Küçük çocuk ise gözlerindeki kararlılıkla, yalın ayak olmasıyla, yüzündeki maskesiyle, iki elinde de kaldırımdan veya hemen yakındaki bir inşaattan koparılmış parçalarla.

Bu çocuk başka bir dünyanın çocuğu. Yanındaki abileri gibi o da özgürlük ve daha çok adalet ve halklar için hakiki demokrasi amacıyla yürüyor. Belki biraz daha fazlası için de. Kararlı, inanmış, sevimli gençlerin ve yoksulların sürekli ortak eylemleri sonucu neler olduğunu artık biliyoruz. Mısır’daki gelişmeler büyük ihtimalle henüz tamamıyla bitmemiş olsa da...

Bu fotoğraf ister istemez Victor Hugo’nun Gavroş’unu (Fransızcasıyla Gavroche) ve ona bu konuda ilham verici olan Eugène Delacroix’nın "Halka Rehber Özgürlük" ("La Liberté guidant le peuple") tablosundaki sağ elinde havaya kalkık tabancalı çocuğu anımsatıyor. Başka birçok neden yanında edebiyatın resimden etkilendiğinin, esinlendiğinin ender bir örneği olarak bu tablo bilhassa vurgulanmayı hak ediyor. Delacroix, zaman içinde Fransa’da demokrasinin ve cumhuriyetin simgesine dönüşen tablosunu, kimi özgürlüğü kaldıran, kimini sınırlayan Fransa kralı X. Charles’a karşı 27, 28 ve 29 Temmuz

1830’da düzenlenen kitlesel isyandan esinlenerek gerçekleştirdi ve 1831’de “Salon de Paris”de sergiledi.

X. Charles bu isyanla alaşağı edildi, yerini 9 Ağustos 1830’da Louis-Philippe aldı, “Burjuva Kral”, “Burjuvazinin Kralı” veya “Barikatların Kralı” gibi isimlerle de anılan Louis-Philippe 24 Şubat 1848’e kadar iktidarda kaldı. Fransa’nın son kralı olarak tarihe geçti.

Onun döneminde burjuvazi son derece semirdi, emekçiler ve sayıları artan, gelişmekte olan işçi sınıfı akıl almaz boyutlarda sömürüldü ve ezildi. Fransa’da “vahşi kapitalizmin” ve çok ciddi sermaye birikiminin yaşandığı yıllar böyle yazıldı.

Oysa Delacroix’nun tablosunda yansıttığı gibi kenar mahallelerin emekçileriyle ihtilalci burjuvazi birlikte isyan etmişti. Nitekim tablosunun ismi ve içeriği bunu anlatmayı amaçlıyor :

Yapıları gereği birbirine muhalif olması gereken, zıt çıkarlara sahip kenar mahallelerin emekçileriyle ihtilalci burjuvazi özgürlük uğruna ve özgürlük için birlikte isyana kalktılar ve birlikte kazandılar. Özgürlük aşkı bu iki farklı toplumsal sınıfı birleştirebildi.

Ama işler burjuvazinin iktidara sahip olmasıyla emekçilerin aleyhine dönüştü. Bizzat kendisi de büyük ihtilalciler çıkarmış bir aileden gelen Delacroix 1830’da ve sonrasında ihtilalcilerin yanında yer aldı.

Hatta bu işleri bilen kimi yorumcuya göre tablosunda Özgürlük temsilcisi kadının sağındaki şapkalı “kahraman” ressamın özportresidir. Evet ihtilalci burjuvaziyi veya aristokrat kökenli isyancıyı temsil eden “kahramanın” ressamın o günlerdeki haline benzediğini söylemek mümkün.

Tabloda emekçiler ve burjuvalar temsil ediliyor. Bir de küçük bir çocuk var : Büyük olasılıkla kralın askerlerinden birinden alınmış elbombası ve mermi çantası boynuna çaprazlama asılı, elinde çakar almazıyla minik, kararlı ve inanmış ihtilalci bir çocuk.

Bizi burada ilgilendiren bu çocuktur. Hugo Baba'ya Gavroş tipini yaratmasında ilham veren çocuk. Evet Victor Hugo, Delacroix'dan aldığı ilhamla Gavroş tipini 1862'de yayınlanan Sefiller'de yarattı. Hugo'nun eserinin sinemaya uyarlanmalarında ve yapıtının değişik ressamlar tarafından resimlendirilmesi sayesinde Gavroş bütün çizgileriyle, bütün boyutlarıyla artık çok iyi tanınıyor. Hugo çocuğun 1820'de doğmuş olmasını uygun gördü. Çocuk, çocuk olduğunu bilerek kendisini sevmeyen, dolayısıyla kendisinin de hiç sevmediği baba ve anasından ayrıldı. İki ablasını ve tanımadan bile olsa sokakta bulup yardımcı olduğu iki küçük kardeşini çok sevdi.

Gavroş sokağı mesken tuttu. “Eve gidiyorum” yerine “Sokağa gidiyorum” demeyi tercih etti. Paris'in sağını solunu ama bilhassa solunu iyi tanıdı. Yolkesenleri, mangal yürekli hayat ve sokak kadınlarını, bitirimleri, argonun en afillisini, en iyi türküleri, en iyi seyirlerin nerelerde sahneye konulduğunu ve ihtilalcileri de. Zaman bulunca Bastille'deki “Bastille Fil”inde yatıp kalktı, ama asıl meskeni sokaktı.

Gavroş çocuktur evet ama bu düzenin A'dan Z'ye değiştirilmesi gerektiğini en doğal, en yalın biçimiyle öğrenmiştir. Bütün ruhuyla ihtilalcidir, hakiki ve toplumsal bir Cumhuriyet'in kuruluşu için gözünü budaktan esirgemeyen bir çocuktur. Çocuk ama aynı zamanda ihtilalci. Haziran 1832'de Paris'teki cumhuriyetçi ayaklanmada Gavroş barikatlarda savaşırken vurulur. Yazar Baba "Bu küçük büyük ruh uçtu" der. Paris'in bir çocuğu var, ormanın bir kuşu, kuşun ismi “minik serçe”, çocuğunki Gavroş'tur. Hugo, Gavroş'un 6 Haziran 1832'de Chanvrerie Sokağı'ndaki barikatın

önünde mermileri toplarken vurulduğunu yazarak ona bir ölüm tarihi ve tarihi bir yüz kazandırır. Hugo'nun kahramanı, küçük tarihi kardeşimiz, yanımızda yürür. Yanlış sokağa sapanlara "Abem ora bizim küçe değıldir" demek için. Gavroş'lar yaşarlar ve yol gösterirler. Rehber artık onlardır.

İşte Eduardo Castaldo'nun fotoğrafındaki küçük Mısırlı bu rehberlerden biridir. Onun hayatını kimin yazacağını bugünden bilemiyorum. Mısır'ın sıkı ve gerçek yazarlarından biri mutlaka bu işe el atar diye düşünüyorum. Ama şu kesin 21. yüzyılın başında Victor Hugo'nun Gavroş'u yeni coğrafyasını bulmuş gibi. Baba Hugo görseydi ne derdi acaba?

Kaybedecekleri hiç bir şey kalmayanlar ölüm de dahil her şeyi göze almaya hazırdır. Castaldo'nun fotoğrafı aynı zamanda Mısır'daki, öncesindeki ve sonrasındaki gelişmeleri en çarpıcı haliyle yansıtıyor. Sıra kimde şimdi?

SARKOZY NE İSTİYORDU LİBYA’DAN

Fransa Libya ile ilk kez savaşmıyor. Bu iki devlet son kırk yılda iki kez birbirlerinin boyunun ölçüsünü aldı :

“Gafsa olayları” üzerine Fransa Tunus’u destekledi ve Libya yandaşı “isyancılarla” çatıştı.

Sonra Kaddafi’nin, Çad ve Cezayir’le sınırlarını yeniden çizmek arzusuyla Libya ordusunun Çad’ın kuzeyine girmesiyle Fransa ve Libya açıkca savaştilar.

Libya Fransa’ya, “Kuzey Afrika’da ve Sahara’da tek güç sen değilsin !” demek istiyor(du). Kaddafi Kuzey Afrika’da liderliği kimseyle paylaşmak istemiyor(du).

Kaddafi’nin başına buyruk olması Batılı güçlerin hiç bir zaman hoşuna gitmedi. Peki Sarkozy cumhurbaşkanı olarak, daha Aralık 2007’de büyük gösterişle Paris’te resmî davetli olarak kabul ettiği, 14 milyar öroluk kontratlar imzaladığını iddia ettiği Kaddafi ile neyi alıp veremiyor ?

Birçok şeyi :

En önce Paris’te imzalandığı reklam amacıyla ileri sürülen, iddia edilen, söylenen ama Libya’nın oralı bile olmadığı 14 milyar öroluk kontratlar. Libya bu konratlarda yazıldığı savunulan savaş veya yolcu uçağı almadı. Evet Fransa’dan savaş veya yolcu uçağı alınmadı. Nükleer enerjide ve diğer alanlarda ise herhangi bir ciddi görüşme bile başlatılmadı.

Dahası Kaddafi, Paris’te, Sarkozy’nin kendisiyle imzaladığını veya konuştuğunu iddia ettiği konuların doğru olmadığını canlı yayında F2’de beyan etti. Sarkozy ile alay etti denilebilir mi ?

Kaddafi siyasi eski bir kurt. Askeri darbeyle iktidara el koyduğunda Sarkozy sadece 14 yaşındaydı. Kaddafi siyaseti ve bilhassa Batılı siyasetçileri çok iyi bilenlerden.

Yanılmıyorsam BBC’de, “Sarkozy İçişleri Bakanı iken beni ziyarete geldi ve şimdi bulunduğumuz bu çadırda cumhurbaşkanlığı seçimi için benden para istedi ve burada kendisine istediği parayı verdim.” dedi.

Sarkozy’nin Kaddafi’yi ziyareti doğru ama para isteyip istemediği veya alıp almadığı o günlerde bilinmiyordu. Elysée de bu iddiayı hemen yalanladı ama kimseyi inandıramadı...

Bu tür açıklamalar hiçkimsenin hoşuna gitmez hele Sarkozy gibi kendisini Napolyon aynasında gören birinin hiç mi hiç.

Bu durumda Libya’yı bombalayarak Fransa pardon Sarkozy “bir ders vermek”, “güç bende” demek istedi belki. Belki Kaddafi’den intikamını almayı arzuladı...

Sarkozy’nin Libya’ya saldırılarda komutanın NATO’ya verilmemesi için direnmesinin bir nedeni de belki burada. Bu da çok ender bir ısrardı. Sarkozy “Asıl oğlan” rolünü kimseyle paylaşmak istemiyordu. Oysa cumhurbaşkanı seçilmesinden beri denetlenebilir sınırları aşan bu davranışı, Almanlar başta bütün Avrupalıların canını fena halde sıktı/sıkıyordu. Ama Sarkozy “Bu savaş benim savaşım” deyip durdu ve kendi savaşını bildiği gibi yürüttü... Kaddafi öldürülene kadar.

Geçen zaman içinde gerçekler birbir ortaya çıktı : Sarkozy’nin 2007’deki cumhurbaşkanlığı seçim kampanyası için Libya devleti lideri/”Rehberi” Kaddafi’den yasadışı yollardan elli milyon öro aldığı, seçim kampanyasını bu parayla yürüttüğü iddiaları, olaylardan onbir yıl sonra, 2018 başında Sarkozy hakkında Fransa’da dava açılmasına yol açtı, 48 saat kadar gözaltında

tutulduktan sonra. Koskoca bir eski cumhurbaşkanı... Bu meseleyle ilgili beş ayrı suçlamayla hakkındaki işlemler Mayıs 2021’de halen sürüyor... Bu hamur daha çok su kaldıracığa benziyor...

Bu arada Mart 2021’de Sarkozy başka bir davadan yargılandı ve iki yılı tecilli üç yıl hapis cezası aldı. Yargıtay’a başvurdu, gelecek sonucu bekliyor. Fransa tarihinde ilk kez eski bir cumhurbaşkanı hapis cezasına çarptırıldı. Sarkozy’nin ülkesinin adaletiyle bütün meseleleri/dertleri de henüz bitmiş değil...

Bu süreç içinde, akan zaman içinde, kimi uzman, kimi gazeteci ve İngiltere’ye sığınan Libya devletinin önemli isimlerinden, Kaddafi’nin yakınlarından biri, Sarkozy başta birçok Avrupalı devlet adamının, Kaddafi’in canlı yakalanması ve hakkında dava açılması halinde, duruşma salonunu suçlama platformuna çevirmesinden, bütün bildiklerini ifşa edeceğinden fena halde korktuklarını ve bu nedenle sağ yakalanmaması için ellerinden geleni yaptıklarını açıkladılar. Aynı kaynaklar ve başkaları da, kimi Fransız çıkarlarının adamlarının Kaddafi’nin güneye doğru kaçarken konvoyunu çok yakından ve çok iyi bir şekilde izlediklerini, yakalanmasında ve linç edilmesinde rol oynadıklarını bile ileri sürdüler. Bu tür iddiaların ispatı için gizli istihbarat bilgilerinin, belgelerinin açıklanmasını beklemek lazım. Belki Kaddafi’nin çocuklarının da konuşmalarını...

Şunu da eklemeli : Tunus ve Mısır’daki ayaklanmaları zamanında “okuyamayan”, okuduğunu iyi anlayamayan Fransa Dışişleri Bakanlığı Libya “zaferinin” taçını tek başına taşımak istiyordu.

Libya’nın güneyindeki ve bilhassa Fransa’nın 1943’ten 1950’ye kadar işgal ettiği Fizan’daki petrol rezervleri de Total’in iştahını kabartıyordu.

Sarkozy kendisi için mi, Total için mi savaştı ?

Petrol için Nijerya'yı bölmek pahasına Biafra savaşını başlatan, iki milyon canın ölümüne yol açan ve yenilen Fransa elli yıl sonra rövanşını mı almak istedi ? ABD (örneğin Exxon Mobil) ve İngiltere (mesela BP) bırakır mıydı ? Bingazi'de “kurtarıcı” rolünü oynayan gençler faturayı ödemezler miydi ?

Sarkozy Libya seferiyle (“Sarkozy ordusunun en sıradan neferlerinden” İçişleri Bakanı'nın gündeme yerleştirdiği dille “haçlı seferiyle”) “içeride”, o günlerde güneş görmüş kar gibi eriyen kredisini yükseltmek te istedi belki. Aması var :

Kamuoyu yoklamalarını es geçelim, 20 Mart 2011'de Fransa'daki yüz ilden ellisinde yapılan ve 21 milyon seçmenlik ama % 44,3 katılımlı il genel meclisi seçimlerinin ilk turunda partisi % 17 gibi son derece düşük oranda oy aldı ve sınıfta kaldı. Az daha, oyların % 15,7'sini alan, ırkçı partinin arkasında üçüncü parti konumuna düşüyordu...

Seçimlerin ikinci turunda partisinin fena halde yenileceğini bilen Sarkozy şu veya bu biçimde ama bilhassa Libya seferi sayesinde gündemi ele geçirdi ve elinde tuttu. O kadar ki seçimi bile unutturdu. Japonya felaketi sonucu nükleer tehlikenin çok konuşulmasını da bu yolla önledi. Bunlar belki ikincil amaçlar ama, bunlar da rol oynadı Libya'ya saldırıda.

Ordunun, genel kurmay başkanının saldırı konusunda ikircikli olması, ayak direktmesi ve Sarkozy'nin cumhurbaşkanı sıfatıyla “orduların komutanı” olduğunu anımsatmak zorunda kalması da burada önem kazanıyor... Gerçeği belki bir gün öğreneceğiz. Gizli bilgi ve belgelere ulaşılnca. Belki.

ÇOK BİLİNMEYENLİ DENKLEME FARKLI BAKIŞ

Arapların ilkbaharı ve çevresindeki olup-bitenler diplomatik bilgilerin ve belgelerin bilinmesinin önemini artırıyor. Aradan belli bir zaman geçmesi lazım bu belgelerin kamuoyuna açılması için. Eğer sürenin dolmasından önce bir “kaza” olmazsa. Bu bakımdan bilinen bir meseleye de burada yeri gelmişken değinelim : Devletlerarası ilişkilerde belgelerin kimi kez yoktan yaratıldığını/uydurulduğunu, kimi zaman manipule işleri için kullanıldığını da anımsamak umuduyla. Çok eski günlerde de değil.

Günümüzde :

Artık çok bilinen “kendi kendini yöneten” sitenin, WikiLeaks sitesinin ortaya döktüğü sayısız belgelerden edinilen ilk ders şudur: Hiç bir şey sonsuza kadar gizli kalamayacak.

Muslukta su kaçağı olabileceği, olduğu gibi artık diplomaside de bilgi ve belge kaçağı olabileceği böylece anlaşıldı.

Daha önce son derece “iyi yetiştirilmiş” casuslar sayesinde kimi devletin başka devletin sırlarına, belge ve bilgilerine sahip olduğunu okur, dinler, “James Bond” ve benzeri filmlerde izler, ağzımız iki karışık açık bakakalırdık... Bu defa kimsenin hayal bile edemeyeceği kadar belge ve bilgi birdenbire ortaya döküldü : Herkes okusun, herkes öğrensin, herkes kendi ders(ler)ini bizzat çıkarsın diye.

Diplomatlar, istenmeyen kulaklara ulaşmasını, arzulanmayan ellere geçmesini önlemek umuduyla binbir tedbir alarak, birçok türlü çeşitli yöntem kullanarak yazdıkları ve şifreli biçimde gönderdikleri belgelerin ve ilettikleri bilgilerin bir daha benzer bir kaçağa, “sızmaya”, “sızıntıya” kurban olmaması için büyük

olasılıkla çalışma tarzlarını değiştirecekler. Değiştirebilirler. Değiştirmeleri de menfaatleri icabıdır. Bu bizim değil onların sorunudur. Biz böyle bir sorunun kendini dayattığını saptıyoruz, o kadar. Çünkü diplomasinin etkili olması için öteden beri belli bir “gizlilik” gerektiği/gerektirdiği biliniyor.

Ortaya dökülen “kaçak”, “sızan”, “sızıntı”, “sızdırılan” belgeleri yayınlamak öyle herkesin yapabileceği bir iş değildir, cesaret isteyen bir iştir. Günümüzün Don Kışotları, Dağların ve Kentlerin Taçsız Kralları bu cesarete sahip olduklarını gösterdiler ve şimdiye kadar yapılamayanı yaptılar :

Diplomasinin iki yüzlülüğünü, aynı ağızda birkaç dil kullanıldığını ispat ettiler. Diplomasinin gösterdiğine ve söylediğine inanılmaması gerektiğini de. Kirli çamaşırlarını ortaya döktükleri diplomasinin kendi belgeleriyle.

Bunlar elbette öteden beri biliniyordu, ama bu defa herkesin okuyabileceği, herkesin kendi fikrini bizzat oluşturabileceği bir biçimde ve herkes yararlanabilsin diye sunuldu.

Bugün artık öyle yüz, iki yüz veya elli yıl önceki belge ve bilgiler değil birkaç yıl önceki olayları kapsayan diplomatik, mali, ticari, askeri ve siyasi belgeler kamuoyuna sunuluyor. Herkesin bunları irdelemeye, değerlendirmeye zamanı olacak mı sorusu bile sorulmadan.

Sunulanların kapsamı ve çokluğu da şaşırtıyor aynı zamanda. Bu işin altında çapanoğlu olmasın diye sormadan da edemiyorum. Bilimsel şüphecilik diyelim buna isterseniz, ama böyle bir kuşum var. Bunu elbette ille bu böyledir biçiminde algılamamak lazım, sadece böyle de olabilir diye okunmalı, algılanmalı.

Acaba aynı devlet bünyesi içindeki gizli ve/veya açık servisler arasında kapışma mı var ? Bu ve benzeri soruları sormaya da hakkımız var.

Yine aynı bağlamda ve geçmiş yıllardaki örneklerinden edindiğimiz deneyimlerle kimi “resmî belge”lerin devlet içindeki ciddi ve resmi kurumlar, “daireler”, servisler tarafından başka bir resmi kurum, daire veya servisi veya herhangi bir siyasetçi kadın veya erkeği gözden düşürmek, karalamak için arşivlere yerleştirildiğini, kamuoyuna “sızdırıldığını” da bilince bu tür soruları sormamız doğal karşılanmalı.

Ne olursa olsun, belgelerin yayınlanması üzerine, onları yayınlayanlar, değişik hükümetlerin ve onların müttefiklerinin saldırısıyla karşı karşıya kaldılar. Bu da doğal, çünkü belge ve bilgilerin sızdırılmasından herkes memnun değil. Herkesin memnun olmayacağı da biliniyordu elbette. Bu biline biline belgeler yayınlandılar. İşte bu cesaret işiydi.

Böylece 21. yüzyılın en önemli mücadelelerinden birinin verildiği, verilmesinin süreceği bilgilendirme, iletişim, haberleşme alanında ciddi bir kavga başladı ve bu kavgada, günümüzün Don Kışotlarının, Dağların ve Kentlerin Taçsız Krallarının yanında yer almak, onları desteklemek en basit dayanışma gereğidir. Sıkı ve hakiki kavga içindekiler sürekli isim değiştirerek, hem sanal hem de yaşamsal alanlarda bir tür gerilla savaşı yürütüyorlar.

Kuşkucu bakışımızı esirgmeden, şüpheli tavrımızdan ayrılmadan, bizim de onların yanında yer almamız, habere, bilgiye, belgeye erişim ve özellikle değişik hükümetlerin türlü türlü marifetlerine dair gizli bilgi ve belgelere ulaşımın engellenmemesi için bu yeni tür mücadelede bir ucundan tutmamızın şart olduğuna inanıyorum.

Böylece devletlerarası ilişkilerde, hatta aynı devlet içindeki değişik birimler arasında sağlıklı ilişkilerin kurulmasına da bir yerde katkı yapılabilir, yapılması için bir adım atılmış bile olabilir.

Fazla hayale kapılmadan böyle bir arzumuzu da dile getirmiş olalım.

“ÖĞRENDİKLERİMİZ”

Kamuoyuna sunulan belgeler ve bilgiler sadece diplomasiyi değil, askeri konuları, şu anda yürütülen savaşları ve savaşlarda taraf olanları, silah ticaretini, sanayii, petrol üretimi ve dağıtımını ve daha pek çok konuyu ilgilendiriyor. Devletlerarası (dikkatinizi rica ediyorum “uluslararası” demiyorum, çünkü bu ilişkiler karmaşasını yaratan ve kimi zaman içinden çıkılmaz hale sokan devletlerdir, halklar veya “uluslar” değil) ilişkilerde, jeostratejik konularda nelerin nasıl kararlaştırıldığı konularında da epey şey öğrenmeye yararı oluyor. Çok iyi. Çok güzel.

Peki ama bilinmeyen veya daha açık bir biçimde yazayım hiç bilinmeyen herhangi bir konuyu ortaya çıkarıyor mu ? Bu soruya kolayca evet diyemiyorum. Bölgemizi yakından ilgilendiren, bu çalışmadaki konumuz bakımından önemsenmesi gereken bir örnekle yetineceğim :

Kamuoyuna karşılıksız ve cömertce sunulan belgelerden birine göre, Suudi Arabistan’ın önemli yöneticilerinden biri İran İslami Cumhuriyeti konusunda ABD yöneticilerine “Yılanın başını koparmak lazım” türünden bir şey söylemiş. Cümle aynen böyle kurulduysa epey sert, acımasız ve genel olarak sanılan diplomatik dille uyuşmuyor. Günlük dile çevirirsek bu “İran’a saldırılabilir” veya “İran’a saldırılmalı” biçimini alıyor.

Suudi Arabistan yönetiminin vahabid, sıkı ve son derece tutucu sünni rejim yanlısı olduğu ve öteden beri şiihlere düşmanlığını ve bu düşmanlık duygularının karşılıklı olduğunu bilmeyen var mı ?

ABD’nin bu korku ateşini körüklediği, bundan yararlanarak Suudi Arabistan’a silah, uçak, tank mank, artık ne varsa sattığı da biliniyor.

Bu alanda ABD tek te değil. Silah satıcısı birçok başka devlet te aynı şeyi yapıyor : Fransa bu konuda önemli başka bir örnektir.

ABD tarafından Saddam korkuluğu oynatılarak Suudilerin korkutulduğu ve bu sayede bölgenin silah deposu biçimine dönüştüğünü de biliyoruz. ABD yetkilileri ellerinde casus uydulardan geldiğini iddia ettikleri fotoğraflarla Saddam yönetimindeki Irak'ın Suudi Arabistana'a saldırı için ordusunu sınıra dayadığını bile “ispat etmişlerdi”.

Bütün bunlar ve İran'ın Suudi Arabistan'ı “ABD'nin bölgedeki gözü ve kulağı” olarak değerlendirdiği de bilinince bu iki “müslüman devletin” birbirlerini bir kaşık suda boğmaya hazır oldukları ortada.

Peki ama bu belge sayesinde yeni bir şey öğrendik mi ? Konuyu bilenler yeni bir şey öğrenmediler.

Ama konuyu bilmeyenler telafuz edilen cümlelerin şiddetinden mutlaka sarsıldılar ve onca yumuşak, onca nazik dil kullanan veya kullandıkları sanılan, ileri sürülen diplomatların, devlet yöneticilerinin aslında epey sert konuştuklarını da anladılar. Bu onların devlet yöneticilerinden, bu tür cümleleri kullananlardan biraz daha çekinmesine bile yol açabilir.

Zaten çekinenler ise beterin beteri korkacaklar, korkuyorlar, korktular. Hele bunun arkasında ABD'nin bulunuyor olması, kimi kesimlerde bu devletin “ne kadar güçlü, ne kadar çekinilmesi gereken bir dev” olduğu kanısını mutlaka biraz daha güçlendirecek...

Ancak bu korkunun, bu çekintinin alıp başını gitmesini önlemek umuduyla, bu devletin diplomatik belgelerini artık saklayamayacak kadar “düşüğünü” de bizim yeniden vurgulamamız ve aktarmamız gerekli.

“Kaçak”, “sızma” belgeler, iktidarların medyayı, hem kendi ülkelerindeki hem de dünyanın diğer bölgelerindeki medyayı, nasıl “kullandıklarını”, nasıl manipule ettiklerini de gösteriyor. Şimdiye kadar tahmin edilenler, sanılanlar, ortaya konulan belgeler ve bilgiler sayesinde güçlü bir biçimde ispatlanıyor. Bu konuda epey örnek var, tek tek aktarmaya gerek yok. Burada da yine iktidarların ne kadar güçlü olduğu, ne kadar etkili olduğu, neredeyse her istediğini yaptığı sonucu çıkarılabilir. Yine korkakların daha çok korkmasına neden olabilecek bir sonuç.

Ortaya dökülen belge ve bilgiler, yeni veya hiç bilinmeyen bir şey söylemiyor. Ancak kimi bilginin konunun uzmanı olmayanlarca da öğrenilmesine, anlaşılmasına yol açıyor. Bu da iki boyutlu sonuç doğuruyor, doğurabilir :

Bir : Bilginin daha çok yayılması. Belirtmeye çalıştığım alanlarda daha çok sayıda yurttaşın biraz daha kapsamlı, biraz daha ispatlı, ispat edilebilir ve açık bilgilerle donatılması veya donanması. Bu saptama elbette okuyanlarla, meraklı dinleyicilerle, izleyicilerle sınırlıdır.

İki: Kamuoyunda kimi çevrelerde dev(let)lerden biraz daha korkulması, biraz daha çekinilmesi sonucu doğdu, doğabilir, doğacak.

Yurttaşlık bilinci gelişmiş, İnsan haklarına, kadın ve çocuk haklarına saygılı demokrasilerde korkakların sayısı mutlaka daha azdır, ama zaten devleti gözlerinde büyüten, “devlet yurttaş için değildir, yurttaş devlet içindir” anlayışının yaygın olduğu, yurttaşlık ve birey anlamının yeterince bilinmediği ve/veya hazmedilmediği coğrafyalarda korkakların sayısının biraz daha artması tehlikesi bulunuyor.

“Kaçak” belge ve bilgiler sayesinde halkların diğer halklarla ilişkilerini bizzat kotarmaları gerektiği bir kez daha ortaya çıktı. Halklar kendi ilişkilerini doğrudan doğruya kurmalı ve birbirlerini bizzat, yüz yüze gelerek, tanımalıdırlar.

Devletlerarası ilişkiler karmaşası içinde devletler kendi halklarının “düşmanlarını” ve “dostlarını” bizzat saptıyor ve onları kendi halklarına da empoze ediyor/zorla kabul ettiriyor. Kimi zaman özel bir biçimde zor kullanmaya bile ihtiyacı olmadan, klasik ve kalıplaşmış yöntemlerle yapıyor yapacağını. “O düşman, bu dost” deyince devlet, vatandaşın da aynısını yinelemesi kaçınılmazlaşıyor.

Kimi devletin bütün komşu halklarla, hatta aynı topraklarda yaşayan halklar arasında yapay düşmanlıklar yarattığı böylece saçılan belgeler sayesinde apaçık bir biçimde bir kez daha ortaya çıktı. Bu nedenle her halkın, her yurttaşın kendi kendine sorması gereken bir soru var : Neden yedikleri, içtikleri, giydikleri, türküleri, dansları bize benzeyenler düşmanımız olsun ? Neden komşularımız düşmanımız olsun ? Neden ?

Halklar, yurttaşlar, insanlar, kadınlar, erkekler, çocuklar dost ve düşmanlarını bizzat seçmelidir. Onlarla tanışarak, onları yakından tanıyarak. Bunun için ille “öbürünün” ülkesine gitmeye de gerek yok. Elbette gidilmesi daha iyidir ama bugün “küreselleşen”, aslında koskocaman bir köy biçimine dönüşen (madem ki nereye gidersek gidelim, aşağı yukarı aynı veya benzer şeyleri yemek, içmek, giymek, seyretmek mümkün) yeryüzünde görsel malzeme sayesinde, televizyon, internet, fotoğraf vesaire vesaire sayesinde, birbirimizden çok uzakta bile olsak, birbirimizi daha “yakından” “görmek” ve tanımak mümkün.

“Kaçak” belgelerin verdiği derslerin en önemlisi budur kanımca.

İYİ ÇİZİLMELİ HARİTAMIZ

İyi çizilmiş bir harita bir bakışta birçok şeyi şıp diye anlamamıza yardımcı olabilir. İyi çizilmiş bir haritanın hele “altındakilere”, “sakladıklarına”, hemen göze çarpmayanlarına ulaşabilirsek haritanın üstündekilerinin ve varsa komşularının stratejisini ve jeostratejisini de anlayabiliriz.

Bir harita, iyi çizilmiş bir harita, yinelemekte yarar var, coğrafya ve tarih dersleri verebilir.

İyi çizilmiş bir harita aynı zamanda derli toplu toplumsal meseleler, kimlikler, “aidiyetler” yumağıdır da. Anlatır anlamak isteyene.

“Kimliğiniz?” diye sorulması bir rastlantı değildir bir haritada bir noktadan öbürüne geçmek üzereyken. Evet kimliğimiz? Kimliğimiz? Biz kimisiz sorusunu adil bir biçimde ve iyi yanıtlamamız lazım. Sınırdan geçerken ve sınırları beli bir mekanda yaşarken. Biz kimisiz ?

Haritaları iyi çizmek, iyi okumak, yerinde ve haklı renklerle donatmak gerekiyor: Denizler ve akarsular mavi, dağlar kahverengi, vadiler yeşil olmalı, her şey iyi ve güzel çizilmeli.

Peki ya insanlar hangi renkte çizilecek?

İnsanların git-gel, gel-git coğrafyalarında bizzat çizdikleri haritaları ne olacak? Teyzemi ziyarete gitmek için ille pasaport mu çıkartmalıyım? İlle vize mi almalıyım? Amcamoğlu bize ne zaman ziyarete gelecek, hain mayınlara basmadan, bir ayağını, bir bacağına yitirmeden, hani total kalmadan? Ne zaman ?

Kötü çizilmiş haritalar sevimsizdir. Kötü çizilmiş haritalar adil değildir. Kötü çizilmiş haritalar haklı değildir. Kötü çizilmiş haritalar derttir. Dert kaynağıdır. Kötü çizilmiş haritalar kavgaya, atışmalara, hatta savaşa yol açar. Kötü çizilmiş haritalar başa beladır.

İşte yıllardır, Magrip'te ve Maşrek'te, Yakın ve Orta Doğu'da, gün be gün görüyoruz: Aralıksız süregelen savaşlar dizisi, haritaları süsleyen o güzelim köyleri, kasabaları, kentleri, iki gözüm pırlanta bağları, anılar, meyveler, çocuk çığlıkları ve ana gülümsemeleri dolu bahçeleri yakıp yıkıyor. Tarihî mekânları onarılmaz biçimde harabeye dönüştürüyor. Taş taş üstünde bırakmıyor.

Acı, gözyaşı, açlık, hastalık, ölüm, göç dalga dalga yayılıyor. Yeryüzü dalgalanıyor. Sınırlar aşılıyor...

Haritalar yeniden çizilecek mi ? Çünkü apacık belli oldu artık : Öncekiler çünkü haksız, yersiz, adaletsiz. Değil mi ?

İyi çizilmiş bir harita gelişmelerden, olaylardan, olamayanlardan ders çıkarmış bir haritadır. İyi çizilmiş bir harita gelişmelerin kimini anlamamız için yardıma bile koşuyor; iyi, adil, haklı, beğenilen, çok renkli ve çok sesli bir harita çizilmesinde izlenebilecek yollar konusunda yol gösterici olabilecek özellikler taşıyor.

İyi çizilmiş bir harita, yaşanmış, özümsemiş tarihsel zeminden kopmadan, halkların geçmişine, kimliğine, diline ve törelerine, coğrafyasına ve toplumsal yapısına saygı gösteren haritadır. Böylece Dünya'da ve özellikle de Yakın ve Ortadoğu'da olup bitenleri anlamaya ve olup bitenlerin ipuçlarını yakalamaya da çalışır.

Günümüzü ve yeni çağı, sorunları, önerileri ve değişimleriyle, içli dışlı binbir derdiyle, izlemeli, yakalamaya çalışmalı, gelecek günler için ipuçları sunmalıyız.

Bu çalışmada ve yazdığımız her metinde pek çok soru sormalıyız. Hepsini yanıtlamaya gmz, bilgimiz, araştırma ve incelemelerimiz yetmeyebilir. Yanıtlama faslına okuyucunun da bizzat katılmasını ve okuyucunun da fikrini söylemesini belki böyle teşvik edebiliriz. Böylece çalışmamız, ekitabımız veya kitabımız karşılıklı etkileşimi kolaylaştıran bir havaya bürünür. Çok ta iyi olur. Çünkü böylece okuyucu pasif durumundan çıkar, eylemsel/aktif aktör konumuna girer. İyi bir harita gibi iyi bir kitabın görevi de, birincil görevi de, mutlaka budur diyorum. Okuyucuyu etkinleştirmek, düşünsel eyleme katılımını sağlamak.

GELECEK GELECEK

Saati gelince, Şu an sahip oldukları, ana ve babalarının, nene ve dedelerinin, abe ve ablalarının, yakınlarının ve/veya bizzat kendilerinin alın teri ve göz nuruyla elde ettikleri huzur, göreceli rahatlık ellerinden alınırsa gençleri hiç bir Şey tutamayacaktır.

“Babaevi”nin, “dünyaevi”nin alışılmış, “yumuşak” iç dengesi bozulursa, özgürlüklerine dokunulursa, hele bu askeri ve/veya sivil veya polisiye iktidarların veya mikro iktidar odaklarının müdahalesiyle bozulursa gençler harekete geçecektir.

Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Irak, Lübnan, Ürdün ve onları izleyen değişik ama bizden çok uzak ta olmayan örneklerinden çıkarılabilecek önemli, kalıcı, belirleyici derslerden biri budur.

TUNUS'TA BİR GÖSTERİ.

Burada “gençler” diye andığım toplumsal değişken kategori içinde ortaokul ve lise öğrencileri ve üniversiteliler var. Ama sadece bu kadar da değil.

Kenar mahallelerinin, isimleri neredeyse bir küfür gibi telafuz edilen mahallelerin, hani kimi ülkede “varoş” denilen, bizim yıllardır “varo(lu)ş” biçiminde yazdığımız, itilmiş, kakılmış, gençlikleri ellerinden alınmak üzere olanları da, iş bulunca çalışan ama çoğu zaman işsiz genç emekçileri de bu kategoriye katmak zorundayız.

Cezayir, Fas ve Tunus’ta ve hatta Fransa’nın güneyindeki Marsilya, Toulouse, Arles, Avignon, Perpignan, Pau, Montpellier gibi kentlerde bu tür gençleri tanımlamak için kullanılan, bütün bir günü duvara dayanarak geçirmelerine göndermeyle, “duvar tutucular” tanımlaması tarihe karışıyor, karışabilir her an ve ağzımız açık kalabilir.

Fransa’nın güneyi, İtalya ve İspanya’nın Akdeniz sahilleri Magrip’in kapı komşusudur. İsyandar dolayısıyla bizden o kadar da uzak değil.

Fransa’da kimi gençin ailesinin bir yarısı “kuzey” deyse diğer yarısı “güney” dedir. “Güney”den gelenlerin birçoğu için örneğin Marsilya bir yerde “kendi kentidir». Fıkıraya bakılırsa, Tunuslu bir genç, Marsilya’ya varınca anasına bir telgraf çekiyor : “Marsilya’ya vardım, yarın Fransa’ya hareket ediyorum. Ellerinden öperem.”

2005’te Fransa’da sadece Paris’i çevreleyen “kızıl kuşak” içinde kalan kasaba ve kentlerde değil, diğer birçok kentte de patlayan, alevlenen gençlik isyanları bir işaretti. Magrip, Maşrek ve Afrika işareti aldı. 2011’de oralardan yükselen sesler buralarda duyuldu/duyuluyor. “Batı”nın, “Kuzey”in tedirginliği biraz da bundan. SON BİRKAÇ YILDIR BATI DA GENÇLİK PATLAMALARI ZAMAN ZAMAN YENİDEN GÜNDEME OTURUYOR. Her gösteri ve

yürüyüş bitiminde güvenlik güçleriyle son derece örgütlü, epey de şiddetli çatışmalar yapılıyor. Olası bir hesaplaşmaya gidiliyor gibi...

Tunus'ta, Mısır'da, Suriye'de, Cezayir'de, Irak'ta liselilere, üniversite öğrencilerine, diplomalı işsizler, diplomalı işportacılar, diplomalı inşaat işçileri, aç ve yoksulluk içinde ve çocuklarını bile doyurmaları artık nâ-mümkün genç emekçiler katılmasaydı isyan belki bu kadar geniş, bu kadar kararlı ve bu kadar bitirici olmaz ve büyük ihtimalle bu kadar uzun zaman da sürmezdi.

Gençler bir kez daha herkesi şaşırttı. Fransa'da da Mayıs 68'den önce kimse gençlerin eyleme kalkabileceği olasılığını aklından geçirmiyor, “gençler sıkılıyor” lafı sabahtan akşama akşamdan sabaha yineleniyordu. O kadar ki 1 Mayıs 1968'de gösteri ve yürüyüş sırasında Fransız Komünist Partisi'nin “güvenlik görevlileri” ile Fransız Komünist Partisi-Marksist-Leninist militanları arasında “yürüyüş koluna girersin giremezsin” tartışmasından çıkan sıkı kavga bile çok büyük gazetecilerin, müthiş öngörülü siyasetcilerin dikkatini çekmedi. Evet hiç kimsenin tahmin etmediği anda patladı Mayıs 68 ve Fransa'yı silkeledi.

Tunus ve Mısır'da da böyle oldu. Bütün yaşamlarını “duvarları tutarak” geçirecekleri sanılan, hiçbir istekleri ciddiye alınmayan, hiç bir makamda lafları dinlenmeyen, “uymaları mecburi” kuralların belirlenmesine, oluşumlarına, kararlaştırılmalarına katılmaları nâ-mümkün, toplumun çoğunluğunu oluşturan ama siyasette solda sıfır bırakılan gençler “Assez ! Ya basta ! Yetti ! Yeter be ! Édî bese !” deyip ayaklandılar...

Yiyecek ekmeği ve çocuğuna sunacağı bir avuç sütü bile bulamayan genç emekçiler öğrencilerle bütünleşince ayaklanma önüne geçilemez bir dalgaya dönüştü. Bin Ali'yi, Mübarek'i, ailelerini ve yiyici düzenlerini götürdü. Sırada diğerleri var...

Tarih yeniden hızlandı.

Bu dünya diktatörlere, vurgunculara, üçkağıtçılara kalmayacak, bırakılmayacak.

Bugün gençlerin ve yoksulların bir kez daha verdikleri en önemli ders budur. Gençler başta, halklar siyasi gelişmeleri etkileme ve yöneltme güçüne sahip olduklarını ispatladılar.

Ne zaman yönetme güçüne de sahip olacaklar ?

Neyi, ne zaman ve nasıl yapacaklarını artık çok iyi bilen çocuklarımız ve torunlarımız yetişiyorlar. Güneşe hazırlanıyorlar. Güneş saati çalmak üzere. Bu randevuyu kaçırmamalıyız.

EK : BİR SİMGE OLARAK : BASTILLE : ZİNDANDAN ÖZGÜRLÜK ANITI'NA

Kötü şöhret sahibidir La Bastille. Başlanğıcında bir kaleydi. Tarih içinde hapishaneye dönüştürülen bir kale. Başa bela bir hapisane. Bir zindan. Binbir işkencenin yapıldığı

pespaye bir mekandı. Paris'te Seine Nehri kıyısına kurulu olması da bir tesadüf değildi. İşkencede öldürülenlerin cesetlerinin karanlıklarda Seine'in pis ve berbat sularında yitirilmesi içindi. Rezillik ! Pes !

14 Temmuz 1789'da “baldırı çıplakların” ve bilhassa Bastille'in hemen yanı başındaki Saint-Antoine'in esnaf ve emekçi takımının hücum edip zindanı yıkması, T büyük harfle Tarih'te en önemli özgürlük eylemi olarak simgeleşmiştir. Nitekim yıkılan zindanın yerine Özgürlük Anıtı dikilmiştir. Anıt dün olduğu gibi bugün de kollarını gökyüzüne ve güneşe açmıştır. Hani tutmasan uçtu uçacak. Güneşi fethetmeye koşacak :

“Akın var çocuklar akın...”

Burada ve dünyanın pek çok noktasında başkaldıran halkların birincil tarihi referansı.

Bu eylem aynı zamanda Büyük Fransız Devrimi'nin başlama vuruşu olarak Tarih'e geçmiştir. Laf aramızda zindanı basan ihtilalcilerin

amacı aslında ateşli silahlara ve baruta el koymaktı. Evet çünkü ihtilal yola çıkıyordu, silahsız ihtilal nâ-mümkündü ve ihtilalcilere o nedenle silah ve barut lazımdı tezelden. Evet ihtilalcilerin ateşli silahlara ve onları tıklar tıklar çalıştırmak için baruta ihtiyaçları vardı ve onu orada bulabileceklerini sanıyorlardı...

İhtilalciler zindana girdiklerinde sadece yedi mahkumla karşılaştılar : Dört kalpazan, iki zır deli, bir de cani adıyla sanıyla Solanges kontu... Hepsi bu kadar. Orada en iyi yapıtlarını kaleme alan, “yazar olan” Marquis de Sade birkaç gün önce Charenton Akıl Hastanesi’ne nakledilmişti... O ancak 2 Nisan 1790’da özgürlüğüne kavuşacaktır... Marquis de Sade’in naklinin nedeni 1 Temmuz 1789’da kapatıldığı “Özgürlük Kulesi”ndeki hüccresinin penceresini açıp “Bizi boğazlıyorlar, bizi öldürüyorlar, kurtarın bizi !” diye bar bar bağırmasıydı, bütün mahalleyi ayaklandırmasıydı...

O günkü Bastille Müdürü (“gouverneur”) Marquis de Launey’in yazdığına göre, bağırıp çağırmasını bütün geçenler, bütün “komşular” duymuştu ve onu artık orada tutmak mümkün değildi...

Evet kötü şöhret sahibidir La Bastille. O kadar ki bu sözcükten embastiller fiili, yani Bastille zindanına hapsedmek fiili türetilmiştir. Bu da zaman içinde anlamının genişletilmesiyle zindana/kodese tıkamak anlamına gelir olmuştur. Bunun eylemi anlamında da embastillement ismi üretilmiştir. Tarih konuşuyor. Tarih fransızcaya ders veriyor.

Gel zaman git zaman, 14 Temmuz 1789'da ihtilalcilerin darmadağınık ettikleri, zindanın çevresindeki hendeklere, sokaklara savurdıkları belgeler konuştu. Aslında o ilk günkü heyecan dalgasının peşinden, Paris belediyesi ve yerel yöneticiler belgelerin biraraya getirilmesi için hemen harekete geçtiler. Bu arada ilk gün belgeleri, yükte hafif bahada ağır şeyleri “götüren” Paris halkının cömert çocukları da aldıklarının tümünü veya tümüne yakınıni iade ettiler. Böylece belgelerin neredeyse tümü toparlanabildi. Az buz şey de değil hani : 600 bin sayfa içeren, 60 bin dosya... Belgeler 1798'de Bibliotheque de L'Arsenal'de (Tersane Kütüphanesi) biraraya getirildi : İsmi zamanında Seine Nehri kıyısında kurulu Tersane'den alan Kütüphane, Bastille Meydanı'na iki adımlık mesafede, 4. Arrondissement'da (ilçede). Meraklıları için işte adresi : 1, rue de Sully.

Konuşan veya araştırmacıların sıkı ve hakiki sorgulaması sonucu bütün bildiklerini bülbül gibi şakır şakır şakırdayan belgeler neler söylediler peki ? İnanmayabilirsiniz ama bilinenlerin yanlış veya eksik olduğunu apaçık dile getirdiler.

Örneğin Bastille Hapishanesi'nin söylendiği kadar “kötü olmadığını”. Efsaneler böylece yerle eksan oluyor, tarihi dönemlerin izinde Fransa tarihi ve Bastille mahkumlarının ahvali ortaya çıkıyor.

Elbette inanmak kolay değil. O kadar efsane üretilmiş, dünya kadar şey yazılmış ve söylenmişken. Ama belgeler var ve belgeler ispatlıyor yaşamı, yaşanılanları, çekenleri ve çektirilenleri : İşte birkaç örnek :

Bastille'de her gün her mahkuma iki şişe şarap veriliyormuş. Tamam birinci derecede kaliteli Bordeaux şarabı değil ama yine de şarap. Hem de en kırmızısından. Hele bir de hücre pencerenizden

Seine Nehri’ni görebiliyor ve yolunu şaşırılmış martılara ya da arada bir yükseklerle çıkmayı da akıllarından geçiren güvercinlere de gözünüz takılıyorsa sizden daha mutlusu olamaz(mış) ! İkincisi, yine araştırmacıların yalancısıyım, meğerse Bastille’de mahkumlara sunulan “yemekler göreceli olarak diğer hapisanelerde sunulandan iyi”ymiş. Nasılsa ? Abidin Dino yanımda olsaydı “Ne var bunda şaşacak, derdi, diğer zindanlarda taş yediriliyorsa burada belki toprak yediriliyordu, bu mu iyi yemek ?” Doğru söze ne denir ? Hiç bişey.

Aslında Bastille’de asıladelerin mahkum edildiği yazıldı, söylendi ama bu da doğru değilmiş, çünkü belgeler her toplumsal tabakadan, her sınıftan mahkumun bulunduğunu gözler önüne seriyor.

Katledilenler, değişik binbir işkence aletiyle öldürülenler ise hep “alt tabakalardandı” ve halkın ortak hafızası öyle kolay kolay da silinemedi. Dolayısıyla Paris halkı, emekçileri, kadın ve erkekleri ve Gavroş türü çocukları Bastille’e elbette dış biliyorlardı ve dışlerini geçirip taşlarını tek tek kaldırıp atmasını da bildiler.

Zamanı gelince. Tarihin zaman çetveli güneşi gösterdiği anda. Evet aynen böyle.

Bizler de bu kadar övgüye dayanamayıp kalkıp postumuzu Bastille Zindanı’nın kapısının önüne seriyoruz, ama dikkat otomobiller hızla geliyo...

Aaa Bastille Zindanı diye bişey de yok zaten. Otomobillerin vızır vızır geçtiği yollarda bir iz var yine de, kaldırımlarda ve yan sokaklardaki minik parklarda birkaç kule kalıntısı da... Hepsi bu kadar. Zindan yok edilmiş Paris halkının dişleri arasında.

Şaka bir yana, bana ve burada yazılanlara inanmayanlar varsa, adını andığım Tersane Kütüphanesi’nde (Bibliothèque de

L’Arsenal’de) 9 Kasım 2010’da açılan ve 11 Şubat 2011’e kadar süren “L’Enfer des Vivants ou La Bastille” (“Yaşayanların Cehennemi veya La Bastille”) başlıklı sergi kataloguna bir göz atabilir, ya da adı geçen kütüphanenin bağlı olduğu Bibliothèque Nationale de France’ın (Fransa Ulusal Kütüphanesi) sitesine girip uzaktan da olsa şöyle bir göz gezdirebilirler. Vaktiniz olursa kaçırmayın.

Paris’i Paris yapan hem tarihidir. Hem çocukları. Hem de gizli kalmış köşeleri. Paris’i sobelemenin tam zamanıdır kardeşlerim. Haydi kalkın sobeleyelim.

(15 Ocak 2011’de ayorum.com’da yayınlandı.)

M. ŞEHMUS GÜZEL

"DİGAJ!"

ekitap.aqorum.com